

KÜLTÜR VE SPOR

CULTURE AND SPORT

Burhan BAŞOĞLU

Spor Yönetimi, basoglub61@gmail.com, Ankara/Türkiye

ÖZ

Bir insan topluluğunun devamlılığı ve istikrarı kültür sayesinde gerçekleşir. İnsan türü, çevresel baskılara kendi yarattığı bir araçla, kültürel uyarlanma yolunu seçerek ayakta kalmış ve türünün devamını sağlamıştır. Kültür insanın yarattığı maddi, manevi her şeyi kapsar. Spor, temel kültürel değerleri kapsadığından, bu değerleri katılımcılara aktarma potansiyeline sahip, kültürel bir olgudur. Kültürel yapıyı oluşturan öğelerden biridir. Kültür ve spor birbirinden ayrılmayan bir bütünün parçaları halindedir. Her toplumda spor, kültürel özellikleri yansıması açısından önemlidir. Mantıklı, kurallı, eğlendirici, sosyal ve kültürel aktiviteler olan sportif faaliyetler, kültürün bir parçası olarak, toplumun kültürel yapısı ile karşılıklı bir etkileşim içerisindedirler. Bu çalışmada, kültür ve spor kavramları ele alınmıştır. Kültür ve spor arasındaki ilişki irdelenmiştir. Spor üzerindeki kültürel etkiler belirlenmeye çalışılmıştır. Literatür taramasına dayalı çalışmada, spor faaliyetlerinin kültürel algısını ve kültürel etkilerini ortaya koymak amacıyla bazı başlıklar üzerinde durulmuştur. Bunlar Kültür kavramı, toplum ve kültürel yapı, spor ve fonksiyonları, kültür ve spor ilişkisidir. Sonuç olarak, günümüzde, gelişmişliğin göstergesi olarak görülen spor, içinde bulunduğu toplumun kültürel yapısından etkilenmekte ve bu yapıyı etkilemektedir. Toplumsal değişme sürecinde, değişimin içeriğine bağlı olarak spor da değişiklik göstermiştir. Spor insanlık tarihinin her döneminde yapılmış olan bir faaliyettir. Toplum kültürünü yansıması ve bu kültürü gelecek kuşaklara aktarabilmesi açısından önemli kültürel görevler üstlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Spor, Kültürel yapı, Sosyal yapı.

ABSTRACT

A continuity and stability of human society takes place through culture. The human species has survived by choosing the way of adaptation with culture. Culture includes all material and spiritual things created by man. Sport is a cultural phenomenon that has the potential to transmit these values to the participant as it covers the basic cultural values. Sport is one of the elements that constitute the cultural structure. Culture and sport are a part of a whole that can not be separated from each other. Sporting activities are in a mutual interaction with the cultural structure of the society as part of the cultur. Sport is a logical, normative, entertaining, social and cultural activity that plays in an interactive atmosphere. In every society, sport is important in terms of reflecting its cultural characteristics. In this research, concepts of culture and sports have been discussed. The relationship between culture and sport has been examined. The cultural effects on the sport have been tried to be determined. Based on the research literature has tried to explain focusing on some of the topics to reveal the cultural perception and cultural effects of sportive activities. These; cultural concept, society and cultural structure, sport and sport functions, the relationship between culture and sport. As a result; the sport, which is seen as a sign of development, is influenced by the cultural structure of the society it is in and affects it. In the progress of the social change, dependant on the contents the change, sport has shown a change, too. Sport is an activity done in every period of human hisrory. It undertakes important cultural tasks in terms of reflecting the culture of society and transferring this culture to future generations.

Keywords: Culture, Sport, Cultural structure, Social structure.

1. GİRİŞ

Spor, yarışma ve rekabet üzerine kurulmuş, savaşı güçleri olgunlaştıran disiplinli bir kolektif oyun tarzıdır (Erkal, 1998). İnsanların toplumlar halinde yaşamaya başlamaları ile karşımıza çıkmaktadır. Modern toplumlarda spor önemli bir sosyal kurumdur. Ait olduğumuz ve içinde yaşadığımız sosyokültürel yapının bir ögesi olarak spor, toplumun kültürel yapısını etkileyen ve bu yapıdan etkilenen bir toplumsal olgudur.

Spor, kültüre odaklı, adaptif olan ye hayatta kalma değerine sahip kültürel davranışın önemli bir ögesidir ve kültürel yaklaşımın temalarıyla iç içedir. Spor evlilik, din, akrabalık sistemleri gibi kültürün ayırıcı bir

bileşenidir ve diğer kültür kurumlarıyla bütünleşmiştir. Son yıllarda sporun evrensellik ve kültürle çakışığının anlaşılması sonucu, spor ve kültür arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yönelik çalışmalar gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Sevim, 2009).

Spor günümüzde kültürel ve refah düzeylerinin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır ve sosyal hayatın tüm yönlerini etkileyen önemli bir olgudur (İmamoglu,1992). Spor, hızla kurumlaşarak eğitime, ekonomiye, sosyal yapıya ve uluslararası diplomasiye nüfuz ederek ve etki alanı büyük boyutlara ulaşmıştır (Loy, 1981).

Sportif faaliyetler, toplumdaki kültürel kaynaşmayı teşvik etmesi, davranış ve ilişkileri istenen düzeye getirmesi, insanların boş zamanlarını değerlendirilmesi, sporun geniş kitlelere yaygınlaştırılması, medeni, ruhi ve fiziki anlamda sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinin bir aracı olarak kullanılmaktadır (Ramazanoğlu ve diğ., 2004). Spor, toplumların yapılarında manevi yönden etkilemeler yaptığı kadar ticaret, sanayi ve turizm açısından da önemli bir yer tutar. Ülkelerin kendi kültür ve miraslarını diğer toplumlara tanıtmalarında, farklı kültürleri tanımada etkili bir unsur haline gelmiştir.

Bu kadar önemli bir olgu olan sporun yaygınlaşması, kültürler tarafından kabul görmesi, desteklenmesi kültür-spor ilişkisi analizleriyle mümkün olacaktır. Çünkü bir kültürün ürünü olan bizlerin tercihleri, içinde yaşadığımız toplumsal ve kültürel ortamın etkisiyle biçimlenir (Koca, 2012). Örneğin, her kültüre göre konuştuğumuz dil, beslenme alışkanlıklarımız farklılık gösterir. Her sistem üyelerini şekillendirir. Aynı şekilde hangi sporu tercih ettiği de kültürel sistemin yönlendirmesi ve kabul etmesiyle olacaktır. Günümüzde gelişmişliğin ve ulusal saygınlığın göstergesi sayılan spor, kültürel yapı içinde önemli fonksiyonlara sahiptir. Kültür ve sporun karşılıklı etkileşimle bütünleşmesi ve uyumlu olması kültürel yapının, dolayısıyla o toplumun devamını ve istikrarını sağlamaktadır.

2. KÜLTÜR KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

Bütün canlıların temel amacı hayatta kalmaktır. Milyonlarca yıl süren biyolojik evrim süreci, bugün yaşayan pek çok canlının değişen koşullara uyarlanarak ve buna göre değişim geçirerek bugüne kadar hayatta kaldığını ve türünü devam ettirdiğini göstermektedir. Ne var ki evrim süreci, canlıların hayatta kalmasında temel mekanizmanın biyolojik uyarlanma yeteneği olduğunu işaret etmektedir. Oysa insanın biyolojik evrim süreci boyunca geçirdiği değişim, onun uyarlanmasını tam olarak açıklamak bakımından yetersizdir. Zira insan türü, çevresel baskılara kendi yarattığı bir araçla, kültürle uyarlanma yolunu seçerek ayakta kalmış ve türünün devamını sağlamıştır. Kültür insanın yarattığı maddi, manevi her şeyi kapsar.

Kültürün geniş kapsamlı ve karmaşık bir kavram olmasından dolayı bilim adamları kültürün çok sayıda tanımını yapmışlardır. Bazı bilim adamları, bilimsel bir kavramın bu kadar çok tanımı varsa, onun tanımlanamayacağını kabul etmek gerektiği görüşünü ileri sürmüşlerdir. Kültür, çağımızın çokça kullanılan ama az anlaşılan yüklü kavramlarından biridir (Güvenç, 1999; Kaplan ve Akkaya, 2014).

- ✓ İnsanlar benzer, çünkü kültürleri benzer,
- ✓ İnsanlar farklıdır, çünkü kültürleri farklıdır,
- ✓ İnsanlar değişir, çünkü kültürleri değişir.

Çünkü insan, kültürünün ürünüdür (Güvenç, 1999; Kaplan ve Akkaya, 2014).

Kavramın geniş kabul görmüş tanımını 1871 yılında Amerikalı antropolog Edward Tylor yapmıştır. Tylor'a göre "kültür ya da uygarlık; bir toplumun üyesi olarak, insanoğlunun öğrendiği (edindiği) bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür" (Aydın, 2013). Bu tanımlamada üç önemli nokta öne çıkmaktadır. Birincisi bir toplumun üyesi olarak insanın toplumsallığıdır. İkincisi öğrenmeye yapılan vurgudur. Üçüncüsü ise kültürün karmaşık bir bütün olarak nitelendirilmesidir. Toplumsallık, kültürün var olması için gereklidir. Toplumsal bir hayat yoksa kültür de ortaya çıkmaz. Öğrenmek yine kültürün bir zorunluluğudur. Zira yeni ortaya çıkan her insan yeni bir kültür icat etmez, edemez. Önceki kuşaklar, kişinin içine doğduğu kültürü ona aktaracak, bu aktarım süreci kuşaktan kuşağa devam edecektir. Kültür, kişinin genetik olarak getirdiği doğal bir şey değildir (Aydın, 2013).

Bir kişinin içine doğduğu kültür onu kendine göre yetiştirir ve kendi kültürüne uygun bir birey haline getirir. Ait olunan kültüre göre bir dil konuşulur ve geçerli kültürel norm, değer ve kurallarına göre yaşanılır. Örneğin, her kültürel sistem üyelerini besler; fakat, kimlerin nerelerde, ne zamanlarda, neleri, nasıl yiyeceklerini yine kültür belirler. Aynı şekilde hangi sporu tercih ettiği de kültürel sistemin yönlendirmesi ve kabul etmesiyle olacaktır. Kültür öyle belirleyicidir ki insan kendi yarattığı kültürün tutsağıdır (Hall, 1976).

Bir başka tanımda kültür, "belirli bir topluluğun, sosyal etkileşim yoluyla sürdürdüğü ve bireylere kazandırdığı maddi-manevi yaşam tarzı ve dünya görüşü bileşimi, onların bir bütünleşmesi olup, varlık nedeni ve sonucu

ise çevreye uyarlanma, giderek çevreyi kendi kuramsal amaçları doğrultusunda değiştirme dinamiğidir" şeklinde yer almıştır (İzbul 1983).

Tüm tanımların zemininde o topluluğun içinde yaşadığı çevreye uyarlanma zorunluluğu yatar ve bu uyarlanma süreklilik gösterir. Bu süreklilik kültürün dinamizmini, yani kültürel değişmeyi ortaya çıkarır. Bunun yanı sıra kültür, bir bütün olarak çeşitli işlevleri gerçekleştirir. Bu işlevlerin başlıcaları şöyle sıralanabilir:

- ✓ Kültür, toplum değerlerini bir bütün haline getirir ve bunları gelecek kuşaklara aktarır.
- ✓ Kültür, toplumsal dayanışmayı ve beraberliği sağlar.
- ✓ Kültür bütünleştiricidir.
- ✓ Kültür ihtiyaç gidericidir.
- ✓ Kültür bir uyarlanma aracıdır.
- ✓ Kültür, toplumsal kişiliğin oluşmasını sağlar.
- ✓ Kültür, kökleşmiş içerikleri yardımıyla kuşaklar boyu sürer ve toplumun devamlılığını sağlar.

3. TOPLUM VE KÜLTÜREL (SOSYAL) YAPI

Toplum genel olarak, ihtiyaçlarını karşılamak için etkileşen, belli bir coğrafi mekanda yaşayan ve ortak bir kültürü paylaşan pek çok sayıda insanın oluşturduğu birlikteliktir. Toplum aslında binlerce yıl süren bir hayatın hikayesidir ve toplumlar halinde yaşayan en karakteristik canlı insandır (Dönmezer, 1982; Evliyaoğlu, 1971). Toplumlar, uzun bir tarihsel evrim sonunda ortaya çıkmış örgütlenmelerdir. Toplumlar, insanların fiziksel çevrelerine uyma çabalarının ürünüdürler. Toplumsal örgütlenme, insanın varlığını sürdürme ve çoğalma imkanını arttırdığı için onun, zaman içinde geliştirdiği bir uyum biçimidir. Toplumsal hayat sayesinde, insan kendini diğer canlı türlerinden ayıran niteliklerini ortaya çıkarmış, sosyalleşmiş, geliştirmiş ve kültürünü yaratmıştır (Yetim, 2000).

"Kültürel yapı", yani kültür kavramını kullanmayan İngiliz antropolojisine göre "sosyal yapı" ise toplumu oluşturan temel sosyal grupların ve kurumların meydana getirdiği kompleks olarak tanımlanabilir (Güvenç, 1999). Sosyal yapı bir sosyokültürel sistem olarak ele alınmaktadır. Sosyal sistemin parçaları arasındaki bütünlüğü ifade eden bu bakış açısında, sosyal etkileşimlerden başlamak üzere, sosyal münasebetler, rol ve statüler, sosyal süreçler vasıtasıyla yaratılan olgular ve kurumlar, kültür normları ve değer sistemleri fonksiyonel olarak bir bütün oluşturmaktadır. Böylece bir sosyal yapıda sürekli yenilenen bir süreç söz konusudur. Sürekli bir hareket içerisinde bulunan, sürekli olarak yenilenen, değişen toplumsal yapıyı oluşturan kurum ve değişkenler mevcuttur. Bu değişkenler; doğal çevre, tarih ve kaynaklar, aile-akrabalık, sağlık ve beslenme, eğitim, yerleşme, ekonomi ve teknoloji, din ve devler, bilim ve sanat, kişilik ve dil sistemleri olarak sıralanabilir. Sosyokültürel sistemi oluşturan kurum ve değişkenler, sistemin varlığına ve devamına katkıda bulunmaktadır. Sosyal kurumlar sosyal yapının en önemli unsurlarıdır. Sosyal yapı, kültüre bağlı olarak her toplumda farklı biçimlerde yer alırken, mutlaka var olması gereken bir yapıdır (Güvenç, 1999). Spor da bir sosyal kurum olarak günümüzün popüler ve yaygın bir faaliyet sahası ve kalkınma aracı olarak karşımıza çıkmaktadır (Yazıcı, 2014). Fakat tercih edilen branşlar, kabul ve onay görme, yaygınlık kültüre göre değişiklik göstermektedir.

4. SPOR NEDİR?

Spor, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın temel unsuru olan insanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek, kişiliğin oluşumunu, karakter özelliklerinin gelişimini sağlamak, bilgi, beceri ve yetenek kazandırarak çevreye uyumu kolaylaştırmak, kişiler, toplumlar ve uluslar arası dayanışma, kaynaşma ve barışı sağlamak, kişinin mücadele gücünü arttırmak yanında belli kurallara göre rekabet ölçüleri içerisinde mücadele etme, heyecan duyma, yarışma ve yarışmada üstün gelme amacıyla yapılan faaliyetlerdir. Spor, bireyin tabii çevresini beşeri çevre haline getirirken elde ettiği yetenekleri geliştiren, belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, bireysel ya da toplu olarak boş zaman faaliyeti kapsamı içinde veya profesyonelce meslekleştirerek yaptığı, sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziği geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur (Erkal, 1998; Yetim, 2000).

Spor, karşılıklı etki içerisinde oynanan, mantıklı, kurallı, eğlendirici, sosyal ve kültürel aktivitelerdir. Sportif faaliyetler kültürün bir parçası olarak, toplumun kültürel yapısı ile karşılıklı bir etkileşim içerisindedirler. Spor, sosyal bir olgu olarak, içinde bulunduğu sosyokültürel sistemin bir yansımasıdır. Spor, içinde bulunduğu toplumun özelliklerini taşıdığı için kültürün bir parçası ve tamamlayıcısıdır (Yetim, 2016; Turkey ve Çeviker, 2016).

Kültürel ve toplumsal değişimle birlikte bu değişime bağlı olarak spor da değişiklik göstermiştir. Çünkü spor, insanlık tarihi boyunca var olmuş bir faaliyettir. Tarihteki ilk sporların, o zamanki yaşamlarına bağlı olarak

savunma ve saldırı kökenli sporlar olduğu görülmektedir. Paleolitik Dönem'de, doğaya karşı verdiği yaşam savaşında beslenme, korunma, barınma, giyinme amaçlı hareketlerini bilinçli spor etkinlikleri saymak mümkün değildir. Ancak Neolitik Dönem'de yerleşik hayata geçip doğaya hakim olan, hayvanları evcilleştiren ve yeni av teknikleri geliştiren böylece kendine boş zaman oluşturan insan, sportif etkinliklerini daha bilinçli yapmaya başlamıştır (Erbaş, 2016). Okçuluk, eskrim, güreş gibi sporlar Tunç çağı sporları arasında sayılabilir. Demir çağında ise daha çok taşıma ve ulaştırma kökenli olan binicilik, yelken, kürek, kayak, kızak gibi sporlar karşımıza çıkmaktadır. Köleci toplumlarda, köle sahiplerinin hiç üretim yapmadan ve zaman harcamadan gelir elde etmeleriyle birlikte, sınıfsal serbest zaman olanağının ortaya çıkmıştır. Bu durum bireysel sporların yanı sıra takım sporlarının gelişmesine imkan vermiştir (Bayraktar, 2003). Beden eğitimi ve spor hareketlerini belli bir program ile uygulamaya başlayan ve bunu genel eğitim sisteminin bir parçası sayan ilk ulus Eski Yunanlılardır. Yeni çağlarda beden eğitimi ve sporu sistemli bir hale getiren ülke ise Almanya olmuştur (Erbaş, 2016). Görüldüğü üzere kültürel ve toplumsal yapının değişimine, gelişimine bağlı olarak spor da çeşitlenip, şekillenmiştir.

Önceleri savaşa hazırlık olarak görülen ve çeşitli alet, araç ve gereçlerle yapılan spor, yerini, günümüzde toplu ve topsuz, ferdi ve kolektif spor faaliyetlerine bırakmıştır. Artık genel niteliği ile spor faaliyetleri savaşa hazırlık olmaktan çıkmış, milletlerin kültürel temas kurmalarını sağlayan, uluslararası ilişkileri geliştiren, ulusları birbirine yaklaştıran bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Erkal, 1998). Sosyokültürel bir kurum olan spor, günümüzün en ilgi gören, yaygın bir alan olmasının yanı sıra bir kalkınma aracı olarak da görülmektedir.

5. SPORUN AMACI VE FONKSİYONLARI

Sporun temel amacı, bireylerin hareket kabiliyetlerinin artırılması yoluyla zihinsel ve fiziksel yönden sağlıklı bireyler yetiştirilmesine yardımcı olmaktır. Spordaki temel felsefe, zihin ve beden gelişimini bütünlük içinde gerçekleştirmektir. Kişilik gelişimi açısından, insanlar arası ilişkiler, bağlılık, grup etkileşiminin geliştirilmesi sporun amaçlarındandır. Her yaş ve her kesimden insanların beden ve ruh sağlığını korunması, insanların serbest zamanlarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Spor, insanın salt bedenini değil, bütünlüğünü eğitmek için gerekli bir araç ve eylemdir. İnsanın sosyal ilişkiler kurmasında ve bu ilişkileri geliştirmesinde büyük rol oynar. Bunların yanı sıra sporun belli kurallar içinde yapılması insanın kurallara uyma, toplum hayatına uyum sağlama gibi hususlarda olumlu davranış kazanmasını sağlar (Yetim, 2000). Sporun; eylem yetkisi, kendine güveni sağlama, sorumluluk alma, yaratıcı olma, performans, oyun, macera, sağlık ve zindelik ile toplumsal özellikleri geliştirme amacıyla yapıldığı söylenmektedir (Grössing, 1991; Yazıcı, 2014).

Çeşitli araştırmacılara göre spor, insanın doğasında bulunan saldırganlığa barışçı boşalma olanakları sağlamakta, saldırganlık güdüsünün denetim altına alınması için uygun bir yarışma ortamı yaratmaktadır. Bireyin topluma uyumunu sağlamakta, kişilerin ruh ve beden sağlıklarını güvence altına almaktadır (Yazıcı 2014). Böylelikle ait olduğu kültüre göre şekillenerek o kültürün uyumlu bir bireyi haline gelecektir. Bundan dolayı psikolojik ve fiziksel olarak sağlıklı bireylerden oluşan bir toplum oluşacaktır.

Spor fiziksel, ruhsal ve toplumsal gelişimde de önemli bir olgudur. Sporun sosyo-ekonomik ve kültürel kalkınmanın ana unsuru olan insan gücünün sağlıklı bir şekilde geliştirilip güçlendirilmesi için etkili bir amaç olarak kullanılması gerekir. Özellikle, gelişmiş toplumlarda yirminci yüzyıl boyunca spora ilginin ve spor varlığının hızla arttığı görülmektedir. Spor, günümüzde hızla kurumlaşarak eğitime, ekonomiye, sosyal yapıya ve uluslar arası diplomasiye nüfuz eder hale gelmiş ve etki alanı büyük boyutlara ulaşmıştır.

Günümüzde modern toplumun en yaygın sosyal etkinliklerinden biri spor olarak görülmektedir. Öyle ki sanat, edebiyat, kültür vb. entelektüel uğraşlarla kıyaslanamayacak kadar yaygın bir etkinlik alanı göstermektedir (Ramazanoğlu ve diğ., 2005; Yetim, 2000). Bu özelliklerinden dolayı spor, önemli sosyal fonksiyonlara sahiptir:

1. Bireysel olarak, kişinin beden ve ruh sağlığı, zihinsel gelişimi, ahlaki gelişimi, kişilik gelişimi, özgüveni, sosyalleşmesi, statü elde etmesi üzerine son derece olumlu katkıları görülmektedir.
2. Toplumsal olarak, toplumsal kişiliğin, etiğin, sosyalleşmenin, paylaşmanın, yardımlaşmanın, dayanışmanın, kültürel gelişimin, sosyal eşitliğin, birlik ve beraberliğin gelişmesi ve gerçekleşmesidir. Ayrıca spor uygun bir sosyal ortam meydana getirmektedir.
3. Spor sayesinde toplumlar kendi örf, adet, gelenek ve görenekleri gibi kendilerini ayakta tutan kültürel değerlerinin tanıtımını yapmakta, kültürel miraslarını diğer toplumlara aktarabilmektedirler. Farklı toplumlarla kültürel etkileşime girebilmektedirler.

4. Spor, toplumların yapılarına manevi yönden yaptığı katkıların yanı sıra ticaret, sanayi ve turizm açısından da önemli katkıları olmaktadır. Spor, spor eğitimi ve bilim dalları, spor eğitim kurumları, spor yönetimi, spor kulüpleri, spor turizmi, spor taşımacılığı, spor teknolojisi, spor mimarisi, spor giyimi, spor sağlığı, spor beslenmesi, spor güvenliği, sporcu ihracatı gibi kurumlarıyla bir kalkınma aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çok sayıda insana iş sağlayan bir ekonomik güce ve yapıya ulaşmaktadır.

6. KÜLTÜREL YAPI VE SPOR İLİŞKİSİ

Bir insan topluluğunun devamlılığı ve istikrarı bu çevresel etkenlere uyum yeteneğine bağlıdır. Bunu da kültür sayesinde gerçekleştirir. Kültürün istikrarlı ve başarılı olması tüm öğelerinin uyum içinde olması ile sağlanır. Spor da bu kültürel öğelerden birisidir. Spor, temel kültürel değerleri kapsadığından, bu değerleri aktarma ve yaşatma potansiyeline sahip bir sosyokültürel kurumdur. Bütün sosyokültürel kurumlar gibi diğer sosyokültürel kurumlarla karşılıklı etkileşim halindedir. Her birey bir toplumun üyesidir. Kültür ve toplum üyelerini eğitime hakkına sahiptir. Birey de bu üyeliğin karşılığı olarak kendi toplumunun değerlerini öğrenmek, uygulamak ve yaşatmak sorumluluğunu taşımaktadır. Bundan dolayı birey ile ait olduğu kültürel yapı karşılıklı bir etkileşim içindedirler. Bu yüzden spor, önem verilen birçok sosyal değerlerin oluşmasına ve sürekli hale gelmesine yardımcı olmaktadır.

Spor, sosyalleşme ve sosyal değişim aracı olarak hizmet veren olağanüstü bir kültürel öğedir. İnsan topluluklarını millet yapan kültür unsurlarından biri de spordur. Spor içinde bulunduğu sosyal ve kültürel şartlardan etkilenmektedir. Spor kültürel yapıyı etkileyip ilerlemesine yardımcı olduğu gibi kültür de spor olgusunun gelişimine katkıda bulunmuştur. Kültür ve spor birbirinden ayrılmayan bir bütünün parçaları halindedir. Her toplumda spor, kültürel özellikleri yansıtmaya açısından önem kazanmaktadır.

Kültür yapısındaki değişime ve bu değişimin içeriğine bağlı olarak spor da değişiklik göstermiştir. Toplumların sahip oldukları kültürel yapı çağlar boyu bazen spor gelişiminde olumlu etkiler gösterirken, bazen de olumsuz etkiler göstermiştir. Örneğin, kültürel yapının en etkili unsurlarından biri dindir. Her toplumda dine göre spor çeşitleri teşvik edilmiş, bazı spor dalları kabul görmemiştir. Ancak günümüzde, kültürel temas ve etkileşimler sonucunda hiçbir insan topluluğu tek bir kültür örüntüsünün bütünlüğü içerisinde kalamamıştır. Bu da tüm dünyada sporun evrensel bir özellik kazanmasını sağlamıştır.

7. TARTIŞMA ve SONUÇ

Spor toplumsallaşmaya katkı sağlaması, toplum kültürünü özgün bir biçimde yansıtmaya, ve bu kültürü gelecek kuşaklara aktarabilmesi açısından önemli kültürel görevler üstlenmektedir. Sportif faaliyetler kültürün bir parçası olarak, toplumun kültürel yapısından etkilenmekte ve dolayısıyla bu yapıyı da etkileyebilmektedir. Kültürel yapının içindeki kurumlar ve örgütler arasındaki tipik örneklerden birisidir.

Spor günümüzde yan faaliyet alanları ve yardımcı kuruluşları ile tam bir sektör kimliğini kazanmıştır. Bir çok insan bu sektörden geçimini sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, ülkelerin kalkınmışlığının en önemli kriterlerinden birisi kabul edilmektedir. Geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerin ilerleyebilmeleri, gelişmiş ülkeler ile entegrasyona girebilmeleri için önemli fırsatlar sunabilmektedir. Özellikle belli bir süre devam eden turnuvalar, dünya şampiyonaları, olimpiyat oyunları değişik kültürlerin tanınmasını ve kültürel etkileşimi gerçekleştiren organizasyonlar içinde yer almaktadır. Sağlıklı ve dünya ile bütünleşmiş bir toplum olmakta sporun yeri ve önemi büyüktür. Toplumsal boyutta birlik bütünleşme duygusu ile sağlıklı bireylerden oluşan topluluklar ortaya çıkmaktadır. Ortak değerler etrafında toplanan bireyler ve gruplar bu faaliyetler kapsamında bir araya gelerek sosyalleşme ve toplumsal kaynaşma ortamı oluşturmaktadırlar.

Günümüzde kalkınmışlığın belirleyici unsurlarından sayılan ve bir sektör olan spor, kültürel yapı içinde de önemli fonksiyonlara sahiptir. Kültür ve sporun karşılıklı etkileşimle bütünleşmesi ve uyumlu olması kültürel yapının daha sağlam ve bütünleşmiş olmasına yardımcı olmaktadır. Bu da kültürel yapının, dolayısıyla o toplumun devamını ve istikrarını sağlamaktadır. Kültür, bir toplumun hayatta kalma yoludur. İnsan tıpkı diğer canlılar gibi içinde bulunduğu çevrenin baskısı altındadır. İklim, yağış miktarı, toprak gibi fiziksel çevre etkenleri ile yaşadıkları yere özgü bitki ve hayvan varlığı gibi yaşamsal çevre etkenleri onların yaşam biçimlerini belirler. Bu etkenlere bir de kendi yarattıkları mekansal çevrenin etkisi eklenir. Bir yaşam biçiminin oluşmasında bu çevresel etkenlerin baskısı birincil derecede rol oynar. Bir insan topluluğunun devamlılığı ve istikrarı bu çevresel etkenlere uyum yeteneğine bağlıdır. Bunu da kültür sayesinde gerçekleştirir. Kültürün istikrarlı ve başarılı olması, kültürü oluşturan öğelerin uyum içinde olması ile sağlanır. Spor da bu öğelerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çok amaçlı fonksiyonu olan spor, içinde bulunduğu toplumun kültüründen etkilenmekte ve gelişme ya da değişim süreci buna göre şekillenmektedir.

KAYNAKÇA

- Alpman, C. (1972). Eğitim Bütünlüğü İçinde Beden Eğitim ve Çağlar Boyu Gelişimi. Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Aydın, S. (2013). Kültür Kavramı. Handan Üstündağ (ed), Antropoloji içinde (23-46). Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Bayraktar, C. (2003). Sosyal Yapı Özelliklerinin Spora Etkisi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, XVII, 1: 19-35.
- Celkan, H. Y. (1989). Eğitim Sosyolojisi. Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum
- Demirhan, G. (2003). Kültür Eğitim Felsefe ve Spor Eğitimi İlişkisi. Spor Bilimleri Dergisi, 14, 2: 92-103.
- Doğan, M. (1990). Tarih ve Toplum. Rehber Yayınları, Ankara.
- Dönmezer, S. (1982). Sosyoloji. Savaş Yayınları, Ankara.
- Erbaş, M. K., (2016). Spor Tarihi. <https://www.slideshare.net/shaker68/spor-tarihi-sport-history>. Erişim Tarihi: 04.11.2017.
- Erdemli, A. (1990). Hümanizma Olarak Spor. Spor Bilimleri I. Ulusal Sempozyumu Bildirileri. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 11-22.
- Ergil, D. (1984). Toplum ve İnsan. Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Erkal, M., Güven, Ö., Ayan, D. (1998). Sosyolojik Açından Spor. Der Yayınları, İstanbul.
- Evlıyaoğlu, G. (1971). Nerede Duruyoruz? Hareket Yayınları, İstanbul.
- Fişek, K. (1983). Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi. AÜ SBF Yayınları, Ankara.
- Francis, M. (1969). Society and Culture. Prentice Hall, Inc. Englewood Cliffs, New Jersey.
- Grössing, S. (1991). Beden-Spor-Hareket. 1. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu (19-21 Aralık, İzmir) Bildiri Kitabı. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Okul İçi Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı, 47-54.
- Güvenç, B. (1985). Kültür Konusu ve Sorunlarımız. Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Güvenç, B. (1999) İnsan ve Kültür. Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Hall, E.T. (1976). Kültürler Niçin Çatışıyor?. (Çev. Y. İzbul). Phsyhology Today.
- Harris, M. (1991). Cultural Anthropology. Harper Collins Publishers, New York.
- İmamoğlu, A.F. (1992). İki binli Yıllara Doğru Türk Sporuna Bazı Gözlemler. G.Ü.Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8, 1.
- İzbul, Y. (1983). Kültür ve Kültürel Süreçler Üstüne. Çağdaş Eleştiri Dergisi, 2/6.
- Kaplan, Y., Akkaya, C. (2014). Spor Kültürü ve Türkiye'de Spor. International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS), 2: 144-119.
- Knapp, C. and Leonhard, P. H. (1968). Teaching Physical Education in Secondary School. A Textbook on Instructional Methods. Mc Graw-Hill Book Company, New York.
- Koca, C. (2012). Sporda Sosyokültürel Boyutlar. Hayri Ertan (Ed.). Spor Bilimlerine Giriş içinde. Açık Öğretim Fakültesi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Kottak, P.C. (2002). Antropoloji: İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış. (Çev. Serpil N. Altuntek, Balkı Aydın-Şafak, Dilek Erdal, Yılmaz S. Erdal, Serpil Eroğlu, Erhan G. Ersoy, Süreyya Özbek, Sibel Özbudun, Şebnem Pala, Gülfem Uysal, Ütopya yayınları, Ankara.
- Kurtkan, A. (1976). Sosyoloji. İ. Ü. Yayınları, İstanbul.
- Kuter, M., Kuter, Öztürk, F. (2003). Sporun Toplumsal Boyutu- Spor Kültürü. <http://www.Sporbilim.com>.
- Kuter, M., Kuter, Öztürk, F. (2012). Toplumsallaşma ve Spor. <http://www.Sporbilim.com>.

- Küçük, V. ve Koç, H. (2004). Psiko-Sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan ve Spor İlişkisi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10: 131-141.
- Loy, S., W. (1981). Sport Culture and Society, Second Edition, Philadelphia.
- Ozankaya, Ö. (1984). Temel Toplum Bilim Terimleri Sözlüğü. Savaş Yayınları, Ankara.
- Özbek, M. (2007). Düünden Bugüne İnsan. İmge Kitapevi Yayınları, Ankara.
- Öztürk, F. (1998). Toplumsal Boyutlarıyla Spor. Bağırğan Yayınevi, Ankara.
- Ramazanoğlu, F., Altungül, O., Özer, A. (2004). Sportif Açıdan Rekreasyon Etkinliklerinin Değerlendirilmesi. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 2004, 176-179.
- Ramazanoğlu, F., Karahüseyinoğlu, M. F., Demirel E. T., Ramazanoğlu, M. O., Altungül, O. (2005). Sporun Toplumsal Boyutlarının Değerlendirilmesi. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları 2005, 153-157.
- Sevim, A., Şener, T. (2009). Spor Antropolojisi, Adli Bilimler Dergisi, 8, 2: 41-48.
- Turkay, H., Çeviker, A. (2016). Spotif Rekreasyon Kavramına Sosyolojik Bir Bakış. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 18, 4: 99-108.
- Williams, R. (1993). Kültür. (Çev. S. Aydın). İmge Kitapevi Yayınları, Ankara.
- Yazıcı, A. G. 2014. Toplumsal Dinamizm ve Spor, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 3, 1: 394-405.
- Yetim, A. (2016). Sporda Etkili İletişim. A. Azmi Yetim ve Recep Cengiz (ed.). Spor Yayınevi ve Kitapevi, Ankara.
- Yetim, A. (2011). Sosyoloji ve Spor. Berikan Yayınevi, Ankara.
- Yetim, A. (2000). Sporun Sosyal Görünümü. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (Gazi BESBD), V (2000), 1 :63-72.
- Yıldırım İ., Gültekin T. (2012). Anadolu Uygarlıklarında Spor. Spor Yayınevi Kitapevi, Ankara.
- <http://www.nedir.com/beden-egitimi-ve-sporun-ozel-amaçları>.
- <http://www.sosyolojisi.com/sosyal-yapi/324.html/4>.